

Отже, в підсумку зазначимо, що загалом електронні докази можуть бути цінним інструментом у кримінальному провадженні, але вкрай важливо правильно з ними поводитись, щоб запобігти будь-яким потенційним проблемам із їх використанням у суді.

Список використаних джерел

1. Алексеева-Процюк Д.О., Брисковська О.М. Електронні докази в кримінальному судочинстві: поняття, ознаки та проблемні аспекти застосування. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 2. С. 247–253.

2. Ахтирська Н.М. До питання доказової сили кіберінформації в аспекті міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Науковий вісник Ужгородського національного університету, Сер. Право. 2016. Вип. 36. Т. 2. С. 123–125.

3. Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях : метод. реком. / М.В. Гуцалюк, В.Д. Гавловський, В.Г. Хахановський та ін.; за заг. ред. О.В. Корнейка. Вид. 2-ге, доп. Київ : Вид-во Нац. акад. внутр. справ, 2020. 104 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

5. Орлов Ю.Ю., Чернявський С.С. Електронне відображення як джерело доказів у кримінальному провадженні. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1 (13) С. 12–24.

6. Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on electronic evidence in civil and administrative proceedings. Council of Europe:website.URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680902e0c.

Гаркот Діана Юрїєвна,

аспірантка кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська
юридична академія»

ФОРМУВАННЯ ПОКАЗАНЬ ІЗ ЧУЖИХ СЛІВ: КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ

У доктрині кримінального процесу для позначення початкового етапу доказування використовують три терміни: «збирання доказів», «отримання доказів» і «формування доказів», кожному з яких вчені надають різного розуміння.

Найбільш поширеним з них є термін «збирання доказів», що пояснюється законодавчим підходом до визначення структури доказування, відповідно до якого воно полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження (частина 2 статті 91 КПК України) [1]. Збирання доказів, як вказує Т.В. Лукашкіна, являє собою «діяльність уповноважених на це осіб в порядку, передбаченому кримінально-

процесуальним законодавством, з одержання відомостей про факти та обставини, що мають значення для кримінального провадження, та закріплення їх в формі, яка визначена законом» [2, с. 212]. Тобто в цілому збирання доказів складається з двох етапів: отримання відомостей про факти (як пізнавальна діяльність) та їх процесуального закріплення (як діяльність посвідчувальна). Наведені етапи є нерозривно пов'язаними, оскільки докази не можуть вважатися отриманими, якщо вони не набули процесуального закріплення.

На відміну від терміну «збирання доказів», термін «отримання доказів» не набув значного поширення серед учених. Водночас, звертаючись до визначення поняття «отримання доказів», вони відходять від його розуміння як початкового етапу збирання доказів. Так, В.О. Гринюк і М.А. Погорецький під отриманням доказів розуміють «активну процесуальну діяльність суб'єктів доказування, що складається з пошуку, виявлення (встановлення), а в разі потреби, вилучення фактичних даних та їх джерел, перевірки, оцінки фактичних даних та їх джерел, їх процесуального оформлення (закріплення) й надання фактичним даним та їх джерелам значення певного доказу у кримінальному провадженні» [3, с. 20–21; 4, с. 183]. За такого підходу отриманням доказів охоплюються всі елементи доказування, визначені законодавцем у частині 2 статті 91 КПК України.

Як і термін «збирання доказів», термін «формування доказів» широко використовується в доктрині кримінального процесу, але його поняття залишається дискусійним. Зокрема, Ю.М. Грошевий і С.М. Стахівський відзначають, що «термін «збирання доказів» є тотожним терміну «формування доказів» [5, с. 50]. Більш широке розуміння поняття «формування доказів» висловлює С.О. Ковальчук, який розглядає формування доказів як етап доказування, що «відображає зміст доказування-пізнання та включає в себе їх збирання (отримання за допомогою способів, передбачених КПК України, і процесуальне закріплення), перевірку й оцінку» [6, с. 609]. Поділяючи другий із наведених підходів, потрібно відзначити, що формування доказів є початковим етапом доказування, спрямованим на надання відомостям про факти процесуальної форми задля забезпечення подальшого їх використання на наступному його етапі – використанні доказів. Процесуальна форма, за визначенням В.М. Трофименка, являє собою «сукупність закріплених кримінальним процесуальним законом юридичних процедур, умов і гарантій, які забезпечують вирішення завдань кримінального провадження» [7, с. 74]. Відповідно, умовою використання доказів є не лише їх наявність у результаті збирання (отримання та процесуального закріплення), але й здійснення перевірки й оцінки доказів, за результатами яких, з огляду на вимоги частини 1 статті 94 КПК України, має бути встановлена належність, допустимість і достовірність кожного з них, достатність їх сукупності та взаємозв'язок для прийняття відповідного процесуального рішення [1].

Таким чином, у кримінальному процесуальному аспекті формування показань із чужих слів є процесом надання процесуальної форми відомостям, що надаються свідком, потерпілим, підозрюваним, обвинуваченим щодо певних фактів та обставин кримінального провадження, про які йому стало відомо з пояснень інших осіб та які мають значення для цього кримінального провадження. Розкриваючи структуру цього процесу, потрібно звернути увагу на те, що термін «збирання показань» у доктрині кримінального процесу вживається вкрай рідко [8, с. 14]. Натомість, законодавець визначає терміни «збирання доказів» та «отримання доказів» як синоніми. Так, згідно з частиною 1 статті 223 КПК України, слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні [1]. Із урахуванням цього, для позначення початкового етапу формування показань у цілому та показань із чужих слів зокрема доцільно використовувати термін «отримання», поняття якого за своїм змістом відповідатиме поняттю «збирання доказів».

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / за ред. С.В. Ківалова та С.І. Кравченка. Одеса: Фенікс, 2020. 924 с.

3. Погорецький М. Теорія кримінального процесуального доказування: проблемні питання. *Право України*. 2014. № 10. С. 12–25.

4. Гринюк В.О. Забезпечення змагальності щодо отримання доказів під час досудового розслідування. *Адвокатура: минуле та сучасність*: матеріали V Міжнародної наукової конференції (м. Одеса, 14 листопада 2015 року) / укладачі: І.В. Гловюк, О.В. Малахова, Л.Ю. Чекмарьова; відп. за вип. М.М. Стоянов. Одеса: Юридична література, 2015. С. 182-184.

5. Грошевий Ю.М., Стахівський С.М. Докази і доказування у кримінальному процесі: науково-практичний посібник. К.: КНТ, Видавць Фурса С.Я., 2006. 272 с.

6. Ковальчук С.О. Вчення про речові докази у кримінальному процесі : теоретико-правові та практичні основи: монографія. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2017. 618 с.

7. Трофименко В.М. Теоретичні та правові основи диференціації процесуальної форми у кримінальному судочинстві: монографія. Харків: ТОВ «Оберіг», 2016. 304 с.

8. Сольонова О.О. Показання потерпілого як джерело доказів у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Київ, 2018. 239 с.